

רשימות

על בטאונים של הנוער

יאיר עשתון

עצמיות של מהלך-היים (הנחשלת בפטישה של עצמ' יות מחוללי, שקדמה לו, ושאותה הוא מחקה שלא מדעת בעוד הוא נאבק עמה מדעת) — ותחת זאת פותחה בקרב, בעטיו של ההרגל להעמיד הכל על דעתו, עצמאות של הליכות גרידא, וזאת אומרת שהנוער הזה הקדים את הסוף להתחלה — והתחיל מן העצמאות, דבר הרשאי להיות רק תוצאה מן העצמיות, כלומר, „זכה מן ההפקר“. לולא הסגולות הטוריות שנוער זה קיבל בכל-זאת, שלא מדעת, בירושה מהוריו, הפאסיביים כל-כך בשטח החינוך, — שיוך של מוסר-היהדות, שנבלע בדמו של טיפוס יהודי חדש זה ונשאר חי בלבו — כי עתה מי יודע עד היכן כבר הגיע, חלילה, בדרך אל הליכנסיות. כיום הזה נפשו של הנוער הארץ-ישראלי היא גיא-הינון למלחמה הנטושה בו בין ההשפעה הרעה וההורסת של ההווה שלנו, ששמו „המזרח הקרוב“, ובין ההשפעה הטובה והמשמרת של מורשת העבר, ששמו היהדות, הידוע לו לנוער הזה אולי לא הרבה יותר משידוע לו לילד שניצל מטבח היטלר טיבס של הוריו שניספי בינקותו, אבל גם הילד-הפליט וגם הנוער של דור ראשון לגאולה — יש תקווה לאחריהם. כזה כן זה יגדלו וימרו צאו (בשלוש או מתוך זעזוע נפשי) את הדרך אל עברם, ברם, לפי שעה עצמאותו חסרת-העצמיות של חלק ניכר מן הנוער הארץ-ישראלי היא בעייה קשה, האומרת פתרני.

ב

בעייה זו שכחוסר-עצמיות עם עצמאית במקום אחד (וכפי שראינו, אף של עצמאות שנובעת מתוך חוסר עצמיות) — כמה וכמה פנים לה, ורצוני להתעכב כאן רק על ראי אחד שלה. כגיל מוקדם, שבועים נורמליים ובתקופות-שלום היא עוד כולו מוקדש ללימודים ולקליטת-העולם, להלמות ולחיי-הלב, כבר עוסק הנוער שלנו בשקלא-וטריא של הציבוריות ובתכונה הרבה והקולנית אשר עמה, שהרי הנוער הארץ-ישראלי שרוי מילדותו בתנאים לא-נורמליים ובאווירה של חוסר-שלום (גורלנו הוא ואין להימנע מזה!), ויש צורך למהר ולשתפר, בעודו בוסר, בתהליך בניין החברה שנטלנו עלינו, ואך „טבעי“ הדבר שכל המפלגות רוצות לזכות בנער הארץ-ישראלי, בנסיך קטן זה, שמרוב סיבוכי-פוליטיקה טיקה שכתו לתת לו חינוך כהלכה, לשם זה הן מלהייר בות בו עוד יותר את הרצון לעצמאות, נוסף על יצר-

מסופקני אם יש בעולם עוד ארץ אחת, אשר בה מראה הנוער מידה כזאת של עצמאות בשטח היזמה הציבורית, כמו בארץ-ישראל, ותופעה זו ודאי יכולה היתה להיות לנו למקור שמחה, ביחוד לנוכח הסגולות הטובות שנוער זה ניתן בהן: כריי אית-הנפש ואומץ-הלב, החברתיות ואהבת-המולדת — אילו אך היתה תכונת-עצמאות זו מלווה, באותה מידה עצמה, גם עצמיות — עצמיות של הצביון הנפשי ושל התפיסה הרוחנית, הבה נאמר בפירושו, כי עצמיות באדם פרושה מהלך היים משלו, ואילו עצמאות פירושה הליכות משלו בתוך ההיים, אבל יש רגלים לסברה כי בנוער הארץ-ישראלי יש לנו עסק, במקרים רבים, עם עצמאות שאין עמה עצמיות, וזאת אומרת — עם צורה שלילית ומסוכנת של עצמאות, אשר בה הדעתנות מרובה על הדעת.

תשוקה לעצמאות שאינה נובעת מהכרת העצמיות נובעת, על פי רוב, מתוך איזה פגם שבנפש, כלומר — מתוך מיעוט הכרה (כי רק ההכרה כוחה יפה באדם לתקן, במעט או בהרבה, את אשר נפגם בנפשו על-ידי גורמים שאין לו שליטה עליהם), בנפשו של הנוער הארץ-ישראלי התשוקה לעצמאות נובעת מתוך „פגם“ מיוחד במינו, שהוטל בו, כפי שאפשר לשער, על-ידי יחס הוריו אליו: לא יחס של חוסר-אהבה, או חוסר-הבנה מצדם, חלילה, אלא, להיפך, של עודף-אהבה, סרה של התחשבות יתירה מצדם, שבעטייה הועמד הנער הזה, למיום גיחו מבטן אמו, במרכז החיים. הורים יהודים בציון, שביקשו לתקן ביוצא-חלציהם את אשר העווה בהם בעצמם החינוך הרע והקשה, שהפך את ילדותם הגלותית למעצבה, הגיעו במעשה „תשובה“ שלהם על חטאי אבותיהם לידי חטא הפוך: בהתבטלותם מפני הנוער ובטשטוש רצונם מפני רצון ילדיהם גזלו מהללו את הגורם העיקרי לפיתוח העצמיות: את האבטוריטי החזקה, המשמשת חופים וסכרים ליובל הצעיר ומכריח-תו, על-ידי ההתנגשות הטבעית עם המצר הזה, להעמיק אפיק לעצמו, לבור לו כיוון מסומן לקראת אופק מסויים ולהיפך לנהר, השואף אל הים הגדול. הנוער הארץ-ישראלי, שבילי-דוהו לא נתקל ברצון חזק של דור הורים בעלי תביעה מוסרית נמרצת, לא זכה איפוא, לפתח בקרביו

מיילא אין הם יכולים כלל להנך ולהדריך את החטיבות הצעירות, הזקוקות — הוי! מה מאוד הן זקוקות! — לחינוך ולהדרכה לקראת באורות הומאניות, יהודית, סוציאליסטית וציונית. ובמה הם עוסקים איפוא, לאמרי תו של הדבר? — הם עוסקים במתן-סיפוק לאהבה עצמית שלהם. הם רוצים להיות מבוגרים עוד לפני שילדותם הבשילה את בגרותם והריהם כותבים הכל בעצמם: הכל, גם מאמרים, גם שירים, אין הם מבקשים אפילו להסתייע בהדרכת סופרים עברים, הנמנים עם המחנה שאותו שופה עליהם להמשיך בבוא תורם, כאילו שכחו לחלוטין כל כל עצם „החטיבה“ וקיום בטאונה לא באו אלא לשם הכנה וחינוך לקראת התפקיד המחכה להם עם בגרותם. הם מתנהגים כתינוקות דבית-דבן בשעה שהמורה איננו בחדר: הם הופכים את בית-האולפן לכר-משחקים, מטילים דיוותות בקיר ומלכלכים את הלוח. המישחקים שונים ורבי-עינין הם: במרכז היריעה של אחד הבטאונים האלה — ודוקא זה שלקח את לבך — עוסק זאטוט סימאטי אחד במישחק „המשורר“, נועל נעלי-ענק של וולט ווייט מאן וקושר אליהן גלגלי-סקטינג וגישה ביעף כשהוא חובש לראשו עטרת נוצות-יבשר של איש-מלחמה אינדיאני: קשה לדעת אם אל א. צ. גרינברג או אל שמשון מלצר הוא חפץ להירמות... ולמולו שם זאטוט אחר. קצת פחות סימפאטי, חומד לו את מישחק „הפוליטיקאי“ — והוא לובש הבעת חומרה לגלגנית, מותח על ברכיו את ממשלת ישראל ומצלפת.

ניתנה האמת להיאמר: הבאמרים והסיפורים והשירים, הנדפסים שם, רובם כולם אינם אלא פרי תשוקתם של בלתי-מבוגרים להיות מה שאינם יכולים עדיין להיות. ולמי איפוא הם מכוונים? אם תאמר לזאטוטי בני-ישראל, חברי החטיבה הזקוקים לחינוך, הרי כידוע אפילו בגן-הילדים אין הילדים מחבבים כלל את אלה המרברים אליהם כלשון עילגים ובהעוררות תינוקות-פינוקיות. הילדים, בחושם הנכון, אזהבים שיברו אליהם בכבוד-ראש, אולי יותר משאזהבים זאת הגדולים. לשחק, הריהם יודעים בעצמם, ומן המבוגר הם רוצים לשמוע מה שעדיין אינם יודעים. וכיצד נסביר לעסקני החטיבות והמשמרות של הנער ער שלנו כי בטאון כזה אינו מביא לקוראיו לא חינוך ולא ביטוי, אלא נזק בלבד? לשם מה נחוצים בטאונים, אם לא לביטוי אונים, או לגידול אונים, טיפוחם והדרתם? ואיך יוכלו לעשות זאת לברם, אותם בני הנעורים הזקוקים בעצמם לטיפוח ולהדרכה? יום יום, בחזית ובעורף, מצאו אונים אלה, נטייה זו לעצמאות, את שימושם החיובי: בעול-האחריות. אבל כדי לסייע לנוער לבטא אונים אלה (ולתנכם תחילה כראוי) דרושים לא עסקנים אלא בעלי-כשרון.

העצמאות הטבעי בו ממילא — ונמצאות מפחיתות בו, בלי משימ, את העצמיות, הדלה בו גם בלעדי זאת. המפלגה שואפת בהכרח — וכפי שהשכל מחייב אותה — לגרור אחריה בחבלי התעמולה והשכנוע את חוגי-הנוער, כמו שהספינה במעלה הנהר גוררת אחריה בהבלים סירה אחת או שתיים. הסירה היא חטיבה בפני עצמה כלפי חוץ, אבל יחד עם זה אין לה לא כיוון משלה ולא כוח-תנועה משלה, והיא מקבלת את שני אלה מן הספינה המושכתה, המניחה לה לסירה „עצמאות“ חיצונית, אבל „מנצלת“ במובן-מה את חוסר העצמיות של זו. ובינינו לבין עצמנו, אין המפלגה עושה בזאת שום דבר רע, ואדרבה — להוטר-העצמיות שבנוער זה היא זנתת על-כל-פנים תחליף חיובי שבכיוון מסוים, הנראה לה הנכון ביותר.

לצורך הפעלת העצמאות לתפקיד ציבורי-פוליטי הנוער מצווה איפוא להתאגד לחטיבות או „משמרות“ צעירות, ולשם חיזוק הפעולה הזאת ניתנת לו אפשרות לייסד „בטאונים“ לעצמו — להוציא כתבי-עת מיוחדים, שישמשו לו ביטוי ומורה-דרך כאחד — בימה לחינוך ציבורי ולהשכלה פוליטית, להדרכה תרבותית ולפיתוח האופי של יורשי-עצם במלכות עתידנו הלא-רמי, והבטאונים מתרכים לעינינו; מהם קצרי-ימים, ומהם שבים ונולדים מאפרם, כ„עוף-חול“ זה.

יש שאתה נוטל בידך „בטאון“ כזה — ומשהו בו לוקח את לבך. מורגש כאן מוג ער, פעלתנות-ככוח או כושר-תגובה רענן, שהנסיון עוד לא הספיק להקהות את שיני גלגליו. אבל דא עקא, שהמוג הער כשהוא לעצמו עוד אין בו משום ממש והוא מקבל את ערכו רק מן התכלית שאליה הוא מכוון. אבל אין איש צעיר עשוי לבור לו תכלית קודם שקנה דעת והגיע לכלל הכרה והבחנה בתכליות השונות, הסותרות זו את זו. האין אני משמיע כאן אמיתות, שהגן נחלת-הרבים, „מן המפורסמות“? אמנם כן, כל אלה „מן המפורסמות“ הן, אבל מסוג אלה שמן ההכרח הוא לחזור ולהוכיחן יום יום, כי רוח-האדם אטומה היא בפני חזירת אמיתות ידועות, כמו שנוצת הברווז היא אטומה בפני המים שבהם הוא שט.

ג

אמת פשוטה זו, למשל, האומרת כי קניית-דעת קודמת לפרסום „בטאון“ וכי אין מחוסר-ההשכלה רשאי, ואף אינו יכול כלל, להיות עורך של כתבי-עת או סופרו — אמת זו לא חדרה כנראה להכרתם של כמה מבעלי הבטאונים של הנוער שלנו. הם מגוללים את מפרשי המוג הער, אך אין בידם מצפן שלשי יוכלו להפעיל מפרש זה ברוחות הנושבות. כיון שאין להם השכלה ועוד לא הגיעו לבגרות ולכוח-שופט,